

НАЦІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

©2025 ПОВОРОЗНИК М. Ю.

УДК 339.944

JEL Classification: F21; O33

Поворозник М. Ю.

Національні системи захисту прав інтелектуальної власності

У статті досліджено особливості національних систем інтелектуальної власності (далі – ІВ) в контексті міжнародної інституціоналізації технологічного обміну. Аналіз національних систем захисту прав інтелектуальної власності показав, що найвищого рівня розвитку досягли країни-лідери світового інноваційного прогресу. Підтверджено, що найбільшу ефективність наразі демонструють системи захисту Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу завдяки високому рівню захисту ІВ. Їхні системи захисту надійні та прогнозовані, що підтверджено процедурами ідентифікації прав інтелектуальної власності. Основними особливостями системи захисту прав інтелектуальної власності, що діє в Німеччині, є, з одного боку, цілісність і комплексність її кримінально-правового захисту з максимальним урахуванням впливу економічних факторів, а з іншого боку – здійснення правосуддя за справедливою ціною, коли за умов доведення порушення суб'єктами господарювання прав ІВ чітко визначаються розмір виплат і порядок відшкодування завданих збитків. Особливості системи охорони прав інтелектуальної власності, що діє у Франції, впливають з кваліфікації патенту як найважливішого об'єкта ІВ, що охороняється законом. Визначено особливості японської системи охорони інтелектуальної власності, яка передбачає пріоритет суспільної корисності. Нині Японія характеризується значно вищою ефективністю впровадження результатів НДДКР у масове виробництво та швидкістю їх технічного вдосконалення. Зазначається, що в Китаї відбувся стрімкий прорив у розбудові національної системи захисту прав інтелектуальної власності, яка пройшла шлях від свого початкового стану до передових позицій у світі. Встановлено, що в результаті багаторічної співпраці держав у сфері охорони інтелектуальної власності створено розвинену та багатогранну нормативно-правову базу, яка регулює міжнародний науково-технічний обмін.

Ключові слова: інтелектуальна власність, об'єкт інтелектуальної власності, техноглобалізм, захист прав інтелектуальної власності, патентна система.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-39-44>

Табл.: 1. Бібл.: 14.

Поворозник Микола Юрійович – доктор філософії, докторант кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: kmoa@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6345-4777>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57979241800>

UDC 339.944

JEL Classification: F21; O33

Povoroznyk M. Y. National Systems for the Protection of Intellectual Property Rights

The article examines the features of national intellectual property systems (hereinafter referred to as IP) in the context of international institutionalization of technology transfer. The carried out analysis of national systems for the protection of intellectual property rights has shown that the leading countries in global innovation progress have achieved the highest level of development. It has been confirmed that the systems of protection of the United States of America and the European Union currently demonstrate the greatest efficiency due to their high level of IP protection. Their protection systems are reliable and predictable, as verified by the procedures for the identification of intellectual property rights. The main features of the intellectual property rights protection system operating in Germany include, on one hand, the integrity and complexity of its criminal law protection with maximal consideration of the influence of economic factors, and on the other hand, the administration of justice at a fair price, whereby the amounts of compensation and the procedure for compensation for damages are clearly defined in the case of proven infringement of IP rights by business entities. The features of the intellectual property rights protection system operating in France stem from the classification of the patent as the most significant object of intellectual property protected by law. The characteristics of the Japanese intellectual property protection system, which prioritizes public utility, have been defined. Currently, Japan exhibits a significantly higher efficiency in implementing research and development results into mass production and the speed of their technical improvement. It is further noted that China has experienced a rapid breakthrough in the development of its national intellectual property rights protection system, evolving from its initial state and up to an advanced position in the world. It is determined that as a result of many years of cooperation among countries in the field of intellectual property protection, a developed and multifaceted regulatory framework has been created that governs international scientific and technical exchange.

Keywords: intellectual property, object of intellectual property, technoglobalism, intellectual property rights protection, patent system.

Tabl.: 1. Bibl.: 14.

Povoroznyk Mykola Yuriiyovych – PhD, Candidate on Doctor Degree of the Department of International Accounting and Auditing, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Beresteyskyi Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: kmoa@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6345-4777>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57979241800>

Вступ. Протягом останніх десятиліть динамічна та всеосяжна інтернаціоналізація досліджень і розробок (ДіР) стала ключовою рушійною силою розширення масштабів і диверсифікації міжнародного науково-технологічного обміну. Це об'єктивно зумовлює необхідність посилення правового захисту прав інтелектуальної власності (ІВ) як важливого інструменту зміцнення конкурентоспроможності держав і регіонів, стратегічного чинника формування ефективної інституційно-регуляторної системи міжнародного співробітництва та забезпечення вільного транскордонного руху інноваційних розробок. Світова практика демонструє, що нині правова охорона поширюється на ті об'єкти інтелектуальної власності, які забезпечують найбільший приріст продуктивності праці та сприяють активному розвитку глобального інноваційного середовища.

Проблематика формування та функціонування ринку інноваційно-інтелектуальних технологій досліджувалася як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, серед яких: Г. Андрощук, Л. Антонюк, К. Бояринова, А. Грабченко, С. Грицуленко, С. Гордієнко, Д. Дудко, О. Захаркін, І. Каленюк, Т. Кальченко, С. Ілляшенко, П. Перерва, Ю. Полякова, Е. Смирнов, В. Столярчук та інші. Попри значну увагу до цієї тематики, подальшого дослідження потребує діяльність інституцій, що регулюють глобальний ринок інтелектуальної власності, а також механізми формування його суб'єктно-об'єктної та регіональної структури.

Метою роботи є оцінка національних систем інтелектуальної власності в контексті міжнародної інституціоналізації технологічного обміну.

Викладення основного матеріалу дослідження. Комплексний аналіз та оцінка ефективності чинних національних систем захисту прав інтелектуальної власності дає підстави стверджувати про найвищий рівень їх розвитку у державах-лідерах світового інноваційного поступу. Це засвідчують багаточисельні країнові рейтинги, що їх щорічно складають міжнародні організації. Як приклад наведемо, зокрема, Міжнародний індекс прав власності (англ. – International Property Rights Index – IPRI) Альянсу прав власності США (англ. – Property Right Alliance). У країновому рейтингу IPRI за результатами 2024 р. до групи Топ-20 увійшли Фінляндія (зі значенням цього показника на рівні 8,1), Сінгапур (7,9), Данія (7,8), Нідерланди (7,8), Люксембург (7,8), Швеція (7,7), Нова Зеландія (7,7), Австралія (7,7), Норвегія (7,7), Німеччина (7,7), Швейцарія (7,6), Японія (7,6), Австрія (7,6), США (7,5), Велика Британія (7,5), Канада (7,4), Ірландія (7,4), Бельгія (7,3), Ісландія (7,1) та Франція (7,0 відповідно) (табл. 1).

Варто додати, що усі зазначені держави лідирують за усіма субіндексами, за якими розраховується Міжнародний індекс прав власності, а саме: правовим та політичним середовищем (LP), незалежністю судової влади, верховенством права, політичною стабільністю, контролем над корупцією, фізичними правами власності (PPR), захистом фізичних прав власності, процесом реєстрації, доступом до фінансування, правами інтелектуальної власності (IPR), захистом інтелектуальної власності, патентним захистом, захистом авторських прав, захистом торговельних марок. При цьому автори країнового рейтингу IPRI підкреслюють, що саме міцна система прав інтелектуальної власності є

«наріжним каменем інституційного середовища вільного суспільства», потужною рушійною силою «свободи і процвітання та стимулювання продуктивності трансформаційних змін у суспільстві знань» [1, с. 2].

Це засвідчує не тільки високий ресурсний потенціал цих країн щодо довгострокового утримання високих конкурентних позицій на глобальних ринках, але й виключну досконалість сформованого у їх національних економіках інституційно-регуляторного середовища реалізації правовідносин інтелектуальної власності відносно усіх її об'єктів. Не випадково, що саме держави-лідери світової економіки характеризуються на сьогодні найефективнішими механізмами ринкової комерціалізації результатів науково-технічних досліджень і розробок. Вони охоплюють, з одного боку, інструментарій передачі приватному сектору прав на ІВ, створену за рахунок державного фінансування (як це відбувається у тих же самих Сполучених Штатах Америки), а з другого – комплекс заходів щодо акумуляції відповідних прав у руках держави за одночасного сприяння нею комерціалізації результатів науково-технічної діяльності (у державах Європи та Японії).

Загалом багаторічний практичний досвід держав ОЕСР з усією очевидністю засвідчує, що найефективнішим методом ринкової комерціалізації результатів ДіР є передача прав власності на об'єкти інтелектуальної власності тим економічним суб'єктам, які їх створили. Наприклад, особлива культура, сформована за останнє століття у Сполучених Штатах Америки щодо інституту захисту прав інтелектуальної власності, на нашу думку, відображає не лише весь спектр правових, економічних, соціокультурних та ідеологічних чинників розбудови американської моделі науково-технічного й інноваційного розвитку, а й визначальну роль інституту власності, зокрема інтелектуальної, у багаторічному збереженні високих конкурентних позицій цієї держави на глобальних ринках. Достатньо сказати, що станом на тепер понад 63 млн робочих місць в американській економіці функціонує у секторах економіки з інтенсивним використанням інтелектуальної власності, відіграючи ключову роль у нарощуванні глобального інноваційного лідерства США. Водночас рівень заробітних плат їх працівників (розробників технологій і програмного забезпечення, виробників одягу і сільськогосподарської продукції, представників творчих професій тощо) у середньому на 60 % перевищує заробітні плати інших категорій працівників [2, с. 9].

Крім того, економічні суб'єкти Сполучених Штатів Америки є на сьогодні найбільшими отримувачами патентів на винаходи на глобальному рівні, а на території цієї держави локалізуються провідні інноваційні компанії світу, більшість із яких (на кшталт тих же самих General Motors, Disney, IBM, Microsoft, Google чи Amazon) заснували і розвинули свій бізнес саме на об'єктах інтелектуальної власності. При цьому техноглобалізаційні умови міжнародного науково-технологічного обміну на тлі неухильного нарощування світового попиту на високотехнологічні товари і послуги, усунення транскордонних бар'єрів у технологічному трансфері та стрімкого здешевлення технологій передачі інформації спричиняють постійне зростання фінансових втрат американських компаній через неналежний захист

Таблиця 1

**Топ-20 держав у країновому рейтингу Міжнародного індексу прав власності
за окремими субіндексами за результатами 2024 р.**

Рейтинг	Країна	Міжнародний індекс прав власності	Правове та політичне середовище	Незалежність судової влади	Верховенство права	Політична стабільність	Контроль над корупцією	Фізичні права власності	Захист фізичних прав власності	Процес реєстрації	Доступ до фінансування	Права інтелектуальної власності	Захист інтелектуальної власності	Патентний захист	Захист авторських прав	Захист торговельних марок
1	Фінляндія	8,1	8,7	9,4	8,9	6,8	9,5	8,5	9,3	8,7	7,5	7,1	9,2	7,2	...	4,8
2	Сінгапур	7,9	8,0	6,2	8,6	7,9	9,2	8,3	8,9	8,8	7,0	7,6	8,9	6,5	9,6	5,4
3	Данія	7,8	8,6	9,2	8,8	6,7	9,8	7,7	8,3	8,7	6,1	7,0	7,8	7,0	...	6,2
4	Нідерланди	7,8	8,1	8,8	8,3	6,4	8,8	7,7	8,5	8,3	6,4	7,5	8,5	6,7	8,6	6,4
5	Люксембург	7,8	8,1	7,8	8,5	7,1	8,8	7,9	8,5	8,9	6,3	7,3	8,4	6,8	...	6,6
6	Швеція	7,7	8,4	9,2	8,4	6,8	9,1	7,2	7,5	7,9	6,2	7,6	7,7	6,5	9,1	7,1
7	Нова Зеландія	7,7	8,5	8,7	8,5	7,6	9,3	7,7	8,1	8,4	6,5	7,0	8,1	6,5	7,2	6,2
8	Австралія	7,7	8,1	9,0	8,0	6,9	8,5	7,4	8,4	8,1	5,8	7,5	7,9	7,2	8,4	6,6
9	Норвегія	7,7	8,4	9,3	8,5	6,7	9,1	7,6	7,9	8,4	6,5	7,0	7,5	7,4	...	6,3
10	Німеччина	7,7	8,0	9,0	8,1	6,2	8,6	7,4	7,2	8,4	6,8	7,6	7,1	7,2	9,1	7,1
11	Швейцарія	7,6	8,3	...	8,5	7,3	9,0	7,8	9,0	...	6,6	6,7	8,8	6,5	4,8	6,8
12	Японія	7,6	7,8	7,7	8,1	7,1	8,1	7,7	8,7	7,8	6,5	7,3	8,3	6,7	8,2	6,2
13	Австрія	7,6	7,7	8,5	8,4	6,3	7,5	7,3	8,6	7,2	6,2	7,7	8,2	7,2	...	7,6
14	США	7,5	6,7	6,8	7,7	4,9	7,2	7,2	7,6	6,6	7,5	8,6	7,8	8,1	9,6	8,8
15	Велика Британія	7,5	7,6	8,2	7,8	6,0	8,2	7,1	7,5	7,6	6,3	7,7	7,6	6,5	9,5	7,3
16	Канада	7,4	8,0	9,1	8,1	6,5	8,3	7,2	7,7	7,8	6,0	7,0	7,4	7,6	6,8	6,1
17	Ірландія	7,4	8,0	8,9	8,1	6,8	8,3	6,8	7,9	7,7	4,8	7,4	7,7	7,8	8,0	6,0
18	Бельгія	7,3	7,6	8,6	7,7	6,2	8,0	7,0	7,9	7,2	5,8	7,3	8,4	7,0	...	6,6
19	Ісландія	7,1	8,0	...	8,4	7,5	8,1	7,1	8,2	...	5,9	6,2	7,6	5,9	...	5,2
20	Франція	7,0	6,9	7,2	7,4	5,7	7,5	6,5	7,0	7,0	5,5	7,6	7,8	6,1	9,3	7,1

Джерело: побудовано автором за даними [1, с. 8]

прав інтелектуальної власності в усьому світі, включаючи порушення патентного законодавства, підробку товарних знаків, піратство авторських прав і викрадення комерційної таємниці. Їх щорічний обсяг становить на сьогодні близько 80 млрд дол. США, або один долар на кожні три долари доходу, отриманого від експортних поставок на світові ринки [3]. Цілком закономірно, що такий стан речей із захистом прав ІВ справляє суттєвий гальмуючий вплив на структурну динаміку державного і приватного фінансування ДіР, обмежуючи ресурсні можливості світового інноваційного поступу та міжнародного науково-технологічного обміну.

Таким чином, з урахуванням масштабної транскордонної фінансово-господарської, науково-технологічної та інноваційної діяльності американських багатонаціональних підприємств саме США завдяки реалізації цілеспрямованої національної політики економічної дипломатії доби-

лись в останні десятиліття найвищого рівня захисту прав інтелектуальної власності своїх суб'єктів господарювання не тільки на внутрішньому, але й міжнародному рівнях. Так, правовий захист авторських прав та промислової власності цієї держави закріплений нині не тільки Конституцією США та законами Конгресу, але й Федеральним патентним законом, багатьма іншими законами і підзаконними актами, а також системно «віддзеркалюється» у зовнішньоекономічній стратегії і політиці цієї держави та механізмах реалізації нею економічної дипломатії. Звернімо увагу на те, що спеціальні положення про захист прав інтелектуальної власності включені також до Генеральної системи преференцій (англ. – Generalized System of Preferences), котра регламентує пільги на імпорتنі поставки до США товарів з країн, що розвиваються.

Своєю чергою, головні особливості діючої у Франції системи захисту прав інтелектуальної власності випливають з кваліфікації патенту як найголовнішого об'єкта ІВ, який охороняється законом. Відтак – основні функції спеціалізованих інституцій у цій сфері (Міністерства наукових досліджень та Міністерства малих і середніх підприємств Франції) полягають у підтримці співробітництва науково-дослідних та промислових організацій, а також затвердженні заборонних дій щодо процесів створення, ринкового збуту, імпорту поставок продуктів, котрі є об'єктами патентного захисту [4, с. 186]. Доволі контролюваним є і законодавство Франції щодо результатів інтелектуальної власності, яке кваліфікує ІВ в якості об'єктів права власності. Так, основним нормативно-правовим актом цієї держави у царині захисту прав ІВ є Кодекс інтелектуальної власності Франції, який чітко визначає умови, яких мають дотримуватись власники і користувачі об'єктів ІВ, а також покарання за неналежне виконання ними нормативних вимог. Зокрема, обов'язковими вимогами є отримання економічними суб'єктами ліцензій на винаходи, які видаються на невикористовувані патенти, а також патенти, які не можуть бути використані без згоди власників [4, с. 186].

Що стосується Німеччини, то вона є нині одним із глобальних лідерів у сфері захисту авторських та суміжних прав, тоді як процедури реєстрації товарних знаків не є обов'язковими у цій державі. У ФРН кожен товаровиробник може наносити на свою продукцію незареєстрований товарний знак, однак право власності на його використання економічний суб'єкт отримує лише після проходження усіх реєстраційних процедур [5, с. 265]. Інакше кажучи, у Німеччині виробники можуть здійснювати свою фінансово-господарську діяльність навіть без реєстрації власних товарних знаків, однак, отримання останніми правової охорони відбудеться тільки після їх реєстрації. Загалом головними рисами діючої у ФРН системи захисту прав інтелектуальної власності є, з одного боку, цілісність і комплексність її кримінально-правової охорони з максимальним урахуванням дії економічних чинників, а з другого – провадження правосуддя за справедливою ціною, коли за умов доведення порушення економічними суб'єктами права ІВ чітко визначається розмір виплат і порядок відшкодування завданих збитків [6, с. 165]. Широко поширеними у Німеччині практиками є також процедури досудового врегулювання спорів, за яких власники права ІВ чи їх представники направляють порушникам попередження, не доводячи розгляд справ у судах відповідно до діючих процедур приватного обвинувачення у системі цивільного судочинства.

Якщо характеризувати сформовану в Японії систему захисту прав інтелектуальної власності, то слід зазначити, що вона у докорінний спосіб відрізняється від американської та європейської систем своїми стратегічними цілями і мотиваціями. У той час як останні орієнтуються на забезпечення прав власників об'єктів ІВ, для японської системи наріжним каменем є суспільна корисність інтелектуальної власності. Відтак – пріоритетного значення тут набуває захист застосовуваного на практиці патенту, за якого чинна нормативно-правова база створює можливості для обходу патентів, що блокують використання тих чи інших техно-

логічних розробок. У той самий час діючі правові норми створюють широкі можливості для ринкової комерціалізації інноваційних розробок, за яких реалізація державою своїх технологічних пріоритетів лежить у площині всебічної підтримки конкретних науково-технічних розробок, а не фінансового стимулювання стратегічно важливих секторів економіки.

Як результат – Японія характеризується нині значно вищою оперативністю впровадження результатів ДіР у масове виробництво та швидкістю їх технічного доопрацювання. Достатньо сказати, що японській індустрії необхідно лише один місяць для виходу на ринок після початку виробництва високотехнологічних товарів, тоді як європейській – два, а американській – чотири місяці. Що ж стосується технологічного доопрацювання виведених на ринок інноваційних продуктів, то для досягнення нормальних їх якісних кондицій японцям необхідно усього чотири місяці, тоді як американцям – одинадцять.

Важливо зазначити, що у розбудові національної системи захисту прав інтелектуальної власності Японія пройшла доволі тривалий еволюційний шлях розвитку, взявши активну участь у переговорах ГАТТ / СОТ під час розроблення і підписання угоди TRIPS, а згодом трансформувшись зі споживача іноземних технологій у важливого глобального продуцента оригінальних науково-технічних та технологічних рішень у проривних секторах глобальної економіки. Сьогодні це четверта після США, Китаю і Європейського Союзу національна економіка за сумарними витратами державного і приватного сектора на дослідження і розробки (177,4 млрд дол. США у 2021 р.) [7]. Водночас довготерміновий період оформлення в Японії патентів на винаходи іноземних заявників (5–7 років порівняно з 2–3 роками в інших державах) дає змогу національним компаніям не тільки належним чином налагодити виробництво високотехнологічної продукції, але й суттєво поліпшити первинні практичні показники зарубіжних науково-технічних розробок. Відтак – після завершення процедур патентування зарубіжними фірмами своїх винаходів в Японії від них може вимагати оформлення ліцензій на використання японськими компаніями запатентованих технологій в режимі примусового ліцензування.

Водночас доволі жорсткою в Японії є система захисту інтелектуальної власності в Інтернеті. Зокрема, штраф за незаконне скачування файлів з Інтернету становить суму, еквівалентну 25 тис. дол. США, або ж передбачає тюремне ув'язнення терміном на два роки. За умов же не тільки скачування, але й завантаження в інтернет-мережу скачених файлів зі своїх персональних комп'ютерів штраф зловмисників становить вже 130 тис. дол., або десять років тюремного ув'язнення [8, с. 9].

Звернімо увагу на те, що особливо стрімкий прорив у царині розбудови національної системи захисту прав інтелектуальної власності зробив в останнє десятиліття Китай, який пройшов шлях від її відверто «ембріонального» стану до передових позицій у світових координатах. Достатньо сказати, що тільки у період 2013–2022 рр. зарубіжні заявники подали у КНР близько 95 тис. заявок на реєстрацію патентів та близько 1,5 млн заявок на реєстрацію товарних знаків [9] за середньорічного темпу приросту даних показ-

ників на рівні відповідно 4 % та 10,5 % за вказаний період. За один лише 2022 р. іноземні суб'єкти господарювання подали у Китаї 178,3 тис. заявок за реєстрацію ІВ, у тому числі 154,7 тис. – на винаходи, 6,5 тис. – на корисні моделі та 17,1 тис. – на промислові зв'язки [10, с. 96]. У 2023 р. Китай видав 921 тис. патентів на винаходи (що на 15,4 % більше порівняно з попереднім роком), 2,1 млн патентів на корисні моделі та 638 тис. патентів на промислові зразки. У цьому ж році Китайська національна адміністрація інтелектуальної власності (англ. – China National Intellectual Property Administration – CNIPA) вирішила 65 тис. справ щодо повторної експертизи патентів, визнала недійсними 7,7 тис. патентів, отримала 74 тис. міжнародних патентних заявок за процедурою РСТ. Для порівняння: китайські заявники подали понад 1,8 тис. міжнародних заявок на патенти на промислові зразки через Гаазьку систему. Загалом на кінець 2023 р. КНР мала майже 5 млн чинних патентів на винаходи (або 11,8 патентів на винаходи високої вартості на 10 тис. осіб населення), а середній термін експертизи патентів на винаходи зменшився в останні роки до 16 місяців за 94,2 %-ї точності закриття патентних справ [11].

З метою забезпечення оперативного та рівного доступу усіх заявників до чинної у державі системи захисту об'єктів інтелектуальної власності у Китаї створено 44 центри, котрі забезпечують звичайний і прискорений режим розгляду апіляційних заявок. Окрім того, у 2019 р. КНР заснувала Національний центр захисту прав інтелектуальної власності за кордоном, діяльність якого спрямована на надання китайським компаніям-експортерам широкого спектру інформаційно-консультаційних послуг щодо діючих за кордоном законодавчих норм і правил у цій сфері [12]. У контексті розбудови ефективної національної системи захисту прав інтелектуальної власності, її повної конвергенції з міжнародними стандартами у цій сфері та підвищення привабливості Китаю як юрисдикції для міжнародної охорони прав ІВ важко переоцінити також значення заснованих в останні роки у КНР спеціалізованих судів з метою централізації вирішення спорів щодо ІВ, а також Міжнародної інформаційної платформи інтелектуальної власності для забезпечення оперативного обміну патентною інформацією. Потужного імпульсу розбудові у Китаї національної системи захисту прав ІВ надало також його приєднання у 2023 р. до Конвенції про апостилю, яка не тільки суттєво полегшує процедури судового розгляду у державі справ у сфері інтелектуальної власності, але й значно спрощує юридичні процеси для іноземних учасників судових процесів, усуває бюрократичні перешкоди та сприяє створенню більш ефективного нормативно-правового середовища захисту ІВ.

Проте попри усі конкурентні переваги, досягнуті в останні роки Китаєм у царині розбудови національної системи захисту прав інтелектуальної власності, саме ця держава має на сьогодні одну з найжорсткіших (а почасти навіть репресивних) систем державного контролю за онлайн-середовищем. Так, національний уряд КНР з 2012 р. зобов'язує інтернет-компанії регулярно здійснювати ретельну перевірку інформаційного змісту контенту своїх мереж та цифрових платформ з подальшим видаленням заборонених законодавством інформаційних даних, їх

блокуванням та переслідуванням неугодилих. Зокрема, корпорація Tencent, володіючи популярним у КНР інтернет-месенджером QQ, надає спецслужбам цієї держави широкі можливості щодо відслідковування недозволеного змісту повідомлень його користувачів на основі їх ідентифікації за конкретними словами; а китайська версія Skype переходить подібного роду повідомлення, зберігаючи на власному сервері повні дані щодо IP-адрес та облікових записів користувачів [13, с. 12]. Зазначимо, що найбільшого регуляторного тиску при цьому зазнають користувачі соціальних мереж з-понад 500 тис. підписників, що є красномовним свідченням встановлення тотального контролю уряду КНР не тільки за користувачами соціальних мереж, але й усім медіапростором цієї держави [14].

Висновки. У результаті багаторічної співпраці держав у сфері захисту інтелектуальної власності була створена розвинена та багатогранна нормативно-правова база, що регулює міжнародний науково-технологічний обмін. Це сприяло максимально можливій наднаціональній гармонізації системи охорони промислової власності, авторських і суміжних прав завдяки синергетичному впливу міжнародних угод. Об'єднання цих договорів у єдину глобальну систему захисту прав інтелектуальної власності значно спростило господарські операції, пов'язані з ринковим обігом результатів інтелектуальної та креативної діяльності. Найвищу ефективність демонструють на сьогодні охоронні системи Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу завдяки високому рівню захисту ІВ; надійним, передбачуваним і якісним її правам; транспарентним процедурам ідентифікації прав інтелектуальної власності; високій якості і своєчасності видачі патентів і реєстрації торговельних марок; чіткому регламентуванню процедур переходу права власності на об'єкти ІВ та їх оплати; високій структурній динаміці розвитку інноваційного підприємництва; масштабній трансформації результатів ДіР в інноваційно місткі товари і промислові процеси; а також досягнутому на сьогодні надзвичайно високому рівню конвергенції національних систем захисту прав інтелектуальної власності з чинними міжнародними нормами у цій сфері. Отже, зазначені системи захисту прав інтелектуальної власності не тільки надають запатентованим винаходам найвищого інноваційного статусу на світових ринках, але й забезпечують широкі можливості щодо їх ринкової комерціалізації на глобальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. International Property Rights Index 2024. Full Report. Property Rights Alliance. 2024. URL: https://atr-ipri24.s3.amazonaws.com/case-studies/IPRI_FullReport2024_v2.pdf
2. 2023 Special 301 Report. Office of the United States Trade Representative. 2023. URL: <https://ustr.gov/sites/default/files/2023-04/2023%20Special%20301%20Report.pdf>
3. Buscaglia E. U.S. Foreign Policy and Intellectual Property Rights in Latin America // Hoover Institution. April 1, 1997. URL: <https://www.hoover.org/research/us-foreign-policy-and-intellectual-property-rights-latin-america>
4. Боярчук О. М. Захист права інтелектуальної власності: особливості здійснення в Україні, США та країнах Європейсько-

го Союзу (Німеччина, Франція). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. Розд. III. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. С. 184–188.

5. Бойцун А. А., Кришталь А. О. Особливості захисту права інтелектуальної власності в Україні та Німеччині // Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю (м. Черкаси, 20 квіт. 2023 р.). Черкаси, 2023. С. 264–266.

6. Ульянова Г. О., Колодін Д. О. Кримінально-порівняльне дослідження законодавства України і ФРН в сфері захисту інтелектуальної власності. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 163–167.

7. Research and Development: U.S. Trends and International Comparisons. Science & Engineering Indicators 2024. URL: <https://ncses.nsf.gov/pubs/nsb20246/cross-national-comparisons-of-r-d-performance>

8. Федорова Н. Є., Бочаров М. Г. Захист інтелектуальної власності в умовах інформатизації суспільства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70). № 3. С. 7–11.

9. China National Intellectual Property Administration. URL: <https://english.cnipa.gov.cn/col/col3050/index.html>

10. CNIPA Annual Report 2022. URL: https://english.cnipa.gov.cn/module/download/down.jsp?i_ID=186070&colID=3261

11. Interesse G. China's IP Protection Development: A Comprehensive Overview. URL: <https://www.china-briefing.com/news/chinas-ip-protection-development-a-comprehensive-overview/>

12. China is improving its intellectual property protection system // CGTM, 19.09.2019. URL: <https://www.cgtn.com/>

13. Атаманова Ю. Є. Захист прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет: світовий досвід та вітчизняні перспективи. *Право та інновації*. 2014. № 3 (7). С. 7–14.

14. Китайські соцмережі вимагатимуть від користувачів вказувати справжні імена. *Інтернет свобода*, 7 листоп. 2023 р. URL: <https://netfreedom.org.ua/article/kitajski-socmerezhi-vimagatimut-vid-koristuvachiv-vkazuvati-spravzhni-imena>

REFERENCES

"2023 Special 301 Report". Office of the United States Trade Representative. 2023. <https://ustr.gov/sites/default/files/2023-04/2023%20Special%20301%20Report.pdf>

Atamanova, Yu. Ye. "Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti u merezhi Internet: svitovyi dosvid ta vitchyzniani perspektivy" [Protection of Intellectual Property Rights on the Internet: Global Experience and Domestic Prospects]. *Pravo ta innovatsii*, no. 3(7) (2014): 7-14.

Boiarchuk, O. M. "Zakhyst prava intelektualnoi vlasnosti: osoblyvosti zdiisnennia v Ukraini, SShA ta krainakh Yevropeiskoho

Soiuzu (Nimechchyna, Frantsiia)" [Intellectual Property Rights Protection: Features of Implementation in Ukraine, the USA and the European Union Countries (Germany, France)]. In *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. Rozd. III. Tsyvilne pravo i tsyvilnyi protses; simeine pravo; mizhnarodne pryvatne pravo*, 184-188. 2021.

Boitsun, A. A., and Kryshthal, A. O. "Osoblyvosti zakhystu prava intelektualnoi vlasnosti v Ukraini ta Nimechchyni" [Peculiarities of Intellectual Property Rights Protection in Ukraine and Germany]. *Humanitarnyi dyskurs suspilnykh problem: mynule, suchasne, maibutnie*. Cherkasy, 2023. 264-266.

Buscaglia, E. "U.S. Foreign Policy and Intellectual Property Rights in Latin America". Hoover Institution. April 1, 1997. <https://www.hoover.org/research/us-foreign-policy-and-intellectual-property-rights-latin-america>

"China is improving its intellectual property protection system". CGTM, September 19, 2019. <https://www.cgtn.com/>

"CNIPA Annual Report 2022". https://english.cnipa.gov.cn/module/download/down.jsp?i_ID=186070&colID=3261

China National Intellectual Property Administration. <https://english.cnipa.gov.cn/col/col3050/index.html>

Fedorova, N. Ye., and Bocharov, M. H. "Zakhyst intelektualnoi vlasnosti v umovakh informatyzatsii suspilstva" [Intellectual Property Protection in the Context of Informatization of Society]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya : Ekonomika i upravlinnia*, vol. 31 (70), no. 3 (2020): 7-11.

"International Property Rights Index 2024. Full Report". Property Rights Alliance. 2024. https://atr-ipri24.s3.amazonaws.com/case-studies/IPRI_FullReport2024_v2.pdf

Interesse, G. "China's IP Protection Development: A Comprehensive Overview". <https://www.china-briefing.com/news/chinas-ip-protection-development-a-comprehensive-overview/>

"Kytaiski sotsmerezhi vymahatymut vid korystuvachiv vказувати справжні імена" [Chinese Social Networks Will Require Users to Provide Real Names]. *Internet svoboda*. September 7, 2023. <https://netfreedom.org.ua/article/kitajski-socmerezhi-vimagatimut-vid-koristuvachiv-vkazuvati-spravzhni-imena>

"Research and Development: U.S. Trends and International Comparisons". Science & Engineering Indicators 2024. <https://ncses.nsf.gov/pubs/nsb20246/cross-national-comparisons-of-r-d-performance>

Ulianova, H. O., and Kolodin, D. O. "Kryminalno-porivnialne doslidzhennia zakonodavstva Ukrainy i FRN v sferi zakhystu intelektualnoi vlasnosti" [Criminal and Comparative Study of the Legislation of Ukraine and Germany in the Field of Intellectual Property Protection]. *Kyivskyi chasopys prava*, no. 1 (2022): 163-167.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2025 р.

Статтю прийнято до публікації 11.02.2025 р.